

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1938 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om ändring av övergångsbestämmelserna till reglementet angående tjänstepension för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade, likalydande motioner, väckta den ena i första kammaren under nr 166 av herr *Bäcklund* och den andra inom andra kammaren under nr 272 av herr *Olsson* i Staxäng, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring av övergångsbestämmelserna till reglementet angående tjänstepension för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk, att arbetare vid sedeltryckeriet beredes skäligt vederlag för sina före reglementets ikraftträdande gjorda inbetalningar till ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm».

Enligt 2 § förenämnda reglemente, som trädde i kraft den 1 juli 1935, skall tjänstår för pension beräknas för tid, under vilken arbetare vidkänns pensionsavdrag. Såsom tjänstår enligt reglementet skall jämväl utan särskild prövning tillgodoräknas

a) tid, under vilken arbetare, innan reglementet blivit tillämpligt å honom, erlagt avgift för tjänstepensionering till av staten upprättad eller understödd pensionsanstalt, pensionsfond eller pensionskassa; samt

b) två tredjedelar av den tid, under vilken arbetare eljest, med eller utan pensionsrätt, innehaft statsanställning av beskaffenhet och under förutsättningar, som i 1 § av reglementet sägs.

Såsom förutsättning för reglementets tillämpning gäller enligt 1 § i reglementet, att arbetaren uppnått en levnadsålder av minst 21 år samt att hans anställning fortgått 21 månader i följd.

I punkten 2 av övergångsbestämmelserna till reglementet lämnas vissa bestämmelser, som avse att medgiva förmånligare tjänstårsberäkning för arbetare, å vilken reglementet med ikraftträdandet erhållit tillämpning. Sådan arbetare må nämligen av tid, varunder han före ikraftträdandet innehaft statsanställning av beskaffenhet och under förutsättningar, som i 1 § sägs, såsom tjänstår för pension tillgodoräkna, i den mån så erfordras för att uppbringa antalet tjänstår till 25, fyra femtedelar, om avgången ägt rum före den 1 januari 1940, och tre fjärdedelar, om avgången ägt rum under tiden 1 januari 1940—31 december 1944.

Bihang till riksdagens protokoll 1938. 8 saml. Nr 35.

I fråga om arbetare vid sedeltryckeriet, som övergått från anställning hos enskild entreprenör till riksbankens tjänst i samband med riksbankens övertagande av verksamheten vid sedeltryckeriet, tillkommer det fullmäktige att besluta, om och i vad mån tjänstår må tillgodoräknas för tid, under vilken han haft anställning hos den enskilde entreprenören. Denna bestämmelse har av fullmäktige hittills tillämpats så, att dylik arbetare berättigats att för tjänstepension tillgodoräkna två tredjedelar av anställningstiden hos den enskilde entreprenören.

Med dessa bestämmelser böra sammanställas föreskrifterna i punkten 5 av övergångsbestämmelserna till reglementet. Enligt dessa föreskrifter skall för arbetare vid sedeltryckeriet, som vunnit pensionsrätt enligt reglementet och som är berättigad till livränta från ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm på grund av före reglementets ikraftträdande verkställda inbetalningar till anstalten enligt därom för arbetarpersonalen vid sedeltryckeriet då gällande bestämmelser, pensionen minskas med den honom tillkommande livräntans belopp.

För arbetarna vid sedeltryckeriet fanns nämligen före reglementets ikraftträdande anordnad en livränteförsäkring i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm, för vilket ändamål årligen till anstalten inbetalades för varje person 90 kronor av tryckeriet och 45 kronor av arbetaren själv. Livräntan utgår från och med det år vederbörande fyller 56 år, oavsett om arbetaren då fortfarande är i tjänst.

Såsom motivering för den föreslagna ändringen av övergångsbestämmelserna till pensionsreglementet anföres i *motionerna* följande:

»De sålunda gällande bestämmelserna måste otvivelaktigt anses vara ogynnsamma för de sedeltryckeriets arbetare, som lämnat bidrag till livränteförsäkringen. Visserligen äga de under de sista åren av sin tjänstetid uppbära livränta. Men vid pensionsålderns inträde nödgas de helt avstå från värdet av sina egna livränteinsatser utan att därvid på något sätt tillgodoses vid tjänstårsberäkningen. De komma därigenom i samma läge som sådana arbetare i statens tjänst, som icke fått vidkännas några som helst kostnader för sin pensionering.

Olägenheterna med de nuvarande bestämmelserna göra sig särskilt gällande för de arbetare, som pensionerats i anslutning till reglementets ikraftträdande. På grund av ovanberörda reduktionsregel hava dessa arbetare fått sina pensioner avkortade och de hava kommit i en sämre ställning än de arbetare vid sedeltryckeriet, som framdeles pensioneras. Dessa senare ha nämligen att vidkännas pensionsavdrag och få under den tid detta skett tillgodoräkna sig fulla tjänstår. Genom framflyttandet av tidpunkten för avgången ur tjänst gingo de vid reglementets ikraftträdande pensionerade arbetarna dessutom förlustiga arbetsinkomster, som deras äldre kamrater fått åtnjuta. De ogynnsamma verkningarna av reglementets ikraftträdande skulle i viss mån försvagas, därest arbetare vid sedeltryckeriet, som på grund av reduktion av tjänstetiden fått sin pension avkortad, finge rätt tillgodoräkna värdet av sina egna insatser till ränte- och kapitalförsäkringsanstalten för uppbörande av sina pensionsförmåner till belopp, motsvarande hel pension.

För sådant ändamål torde en ändring av ifrågavarande övergångsbestämmelse böra genomföras, vilken ändring torde böra givas retroaktiv tillämpning.»

Sedan utskottet anhållit om fullmäktiges i riksbanken yttrande över motionerna, hava *fullmäktige* i skrivelse den 3 mars 1938 — efter erinran om de för sedeltryckeriets arbetare gällande reglerna för tillgodoräknande av tjänstetid för erhållande av pension — anfört följande.

»Såsom i de remitterade motionerna framhållits, kunna reglementets föreskrifter om tjänstårsberäkning för pension framstå såsom ogynnsamma för de arbetare vid sedeltryckeriet, vilka verkställt inbetalningar till ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm. Dessa arbetare torde nämligen med hänsyn till de allmänna principerna för tjänstårsberäkningen hava fått tillgodoräkna lika stor del av sin anställningstid vid sedeltryckeriet, även om de icke verkställt några inbetalningar till nämnda anstalt. Genom ifrågavarande inbetalningar hava de emellertid i viss mån före reglementets ikraftträdande bidragit till sin tjänstepensionering. Därest inbetalningarna verkställts till en av staten understödd pensionsanstalt eller pensionskassa, hade hela anställningstiden fått tillgodoräknas. Ehuru enligt fullmäktiges mening arbetarpersonalen vid sedeltryckeriet på det hela taget blivit väl tillgodosedd i pensionsavseende genom reglementet, anse fullmäktige det med hänsyn till ovan angivna förhållanden icke orimligt, att de arbetare, som anställdes vid sedeltryckeriet före den 1 juli 1935, få tillgodoräkna ifrågavarande anställningstid i något större utsträckning än som medges enligt reglementet och dess övergångsbestämmelser. Det må framhållas, att ett beslut härom näppeligen skulle kunna av andra arbetargrupper i statens tjänst åberopas till stöd för framställningar om gynnsammare tjänstårsberäkningsregler.

När det gäller att bestämma den förbättring i tjänstårsberäkningen, som kan anses motiverad av nyssberörda förhållande, torde man böra taga fasta på den omständigheten, att vad arbetarna själva inbetalat till ränte- och kapitalförsäkringsanstalten, nämligen 45 kronor för år, ungefär motsvarar hälften av nuvarande pensionsavdrag. Enligt gällande pensioneringsgrunder anses, att de pensionsberättigade skola genom pensionsavdrag täcka en tredjedel av pensioneringskostnaderna. Med denna utgångspunkt synes det skäligt, att arbetarna vid sedeltryckeriet på grund av ifrågavarande inbetalningar må — utöver vad som får av dem tillgodoräknas enligt bestämmelserna i reglementets 2 § — tillgodoräkna ($\frac{1}{2} \times \frac{1}{3} =$) en sjättedel av sin anställningstid vid sedeltryckeriet före reglementets ikraftträdande, dock endast i den mån anställningstiden infallit efter det vederbörande fyllt 21 år. Arbetarna skulle därigenom få tillgodoräkna ($\frac{2}{3} + \frac{1}{6} =$) fem sjättedelar av nyssnämnda tid. Föreskrift därom torde, i vad avser tiden efter riksbankens övertagande av sedeltryckeriet, böra intagas såsom ett första stycke under punkten 2 av övergångsbestämmelserna till reglementet. Beträffande anställningstiden hos enskild entreprenör torde det böra ankomma på fullmäktige att med stöd av punkten 3 i övergångsbestämmelserna besluta angående tillgodoräkandet.

På sätt i motionerna yrkats torde nyssberörda övergångsbestämmelse böra äga tillämpning från och med reglementets ikraftträdande den 1 juli 1935. I den mån fullmäktige redan meddelat beslut angående avkortad pension åt arbetare vid sedeltryckeriet samt till dem utfärdat pensionsbrev, bör dessa

arbetares pensionsrätt få underkastas förnyad prövning och nya pensionsbrev utfärdas.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits skulle samtliga arbetare, som vid reglementets ikraftträdande voro i tjänst, på ett undantag när kunna beräknas att i pensions- och livränteförmåner utbekomma vad som enligt reglementet motsvarar hel pension. Den kostnadsökning, som därigenom kan beräknas uppkomma, skulle belöpa sig till omkring 4 000 kronor för tiden intill utgången av juni 1938. Kostnadsökningen för tiden därefter skulle komma att uppgå till något över 2 000 kronor för år, vilket sistnämnda belopp i och med inträffande dödsfall småningom skulle komma att nedgå.»

Under åberopande av det anförda hava fullmäktige tillstyrkt, att såsom första stycke under punkten 2 av övergångsbestämmelserna till reglementet, med tillämpning från och med den 1 juli 1935, införes en bestämmelse av följande lydelse:

2. Har arbetare vid sedeltryckeriet efter riksbankens övertagande av verksamheten vid tryckeriet men före reglementets ikraftträdande verkställt inbetalningar till ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm enligt därom för arbetarpersonalen vid tryckeriet då gällande bestämmelser, skall han som tjänstår för pension äga tillgodoräkna fem sjättedelar av den tid, för vilken sådan avgift erlagts och varunder arbetaren innehaft anställning av beskaffenhet och under förutsättningar, som i 1 § sägs.

Utskottet. Utskottet har i likhet med fullmäktige funnit berättigat, att för de arbetare vid riksbankens sedeltryckeri, som anställdes vid tryckeriet före gällande pensionsreglementets ikraftträdande den 1 juli 1935 och verkställt inbetalningar till ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm, må tillämpas en något gynnsammare tjänstårsberäkning för pension än som medges i reglementet och dess övergångsbestämmelser. Fullmäktiges förslag härutinnan innebär, att sådan arbetare skulle såsom tjänstår för pension äga tillgodoräkna fem sjättedelar av den tid, för vilken han före reglementets ikraftträdande erlagt avgifter till nämnda anstalt. Härigenom skulle av ifrågavarande tid få tillgodoräknas en sjättedel mer än som följer av nu gällande föreskrifter, och nämnda avgiftsbetalning skulle i princip likställas med avgiftsinbetalning till av staten upprättad eller understödd pensionsanstalt, pensionsfond eller pensionskassa. Den av fullmäktige föreslagna anordningen skulle enligt utskottets mening bereda ifrågavarande arbetare skäligen vederlag för deras före reglementets ikraftträdande erlagda pensionsavgifter. Utskottet finner sig därför böra tillstyrka det av fullmäktige framlagda förslaget, vilket jämväl torde tillgodose syftet med de väckta motionerna. I betraktande av de säregna pensioneringsförhållanden, som varit rådande vid sedeltryckeriet före pensionsreglementets tillkomst, läser ett bifall till fullmäktiges förslag icke medföra några konsekvenser beträffande andra arbetargrupper i statens tjänst. Förslagets räckvidd är dessutom tämligen begränsad; den föreslagna

tillgodoräkningsregeln kommer att få praktisk betydelse endast för ett tiotal arbetare, vilka redan avgått eller inom de närmaste åren komma att avgå med avkortad pension.

Då det föreliggande förslaget huvudsakligen avser att ernå en rättvisare beräkning av de pensioner, som redan beviljats enligt ifrågavarande pensionsreglemente, har utskottet icke något att erinra mot att den föreslagna tillgodoräkningsregeln, på sätt fullmäktige ifrågasatt, erhåller retroaktiv tillämpning från och med reglementets ikraftträdande den 1 juli 1935.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 166 och II: 272, må besluta, att såsom första stycke under punkten 2 av övergångsbestämmelserna till tjänstepensionsreglementet för arbetare vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk skall, med tillämpning från och med den 1 juli 1935, införas en bestämmelse av följande lydelse:

2. Har arbetare vid sedeltryckeriet efter riksbankens övertagande av verksamheten vid tryckeriet men före reglementets ikraftträdande verkställt inbetalningar till ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm enligt därom för arbetarpersonalen vid tryckeriet då gällande bestämmelser, skall han som tjänstår för pension äga tillgodoräkna fem sjättedelar av den tid, för vilken sådan avgift erlagts och varunder arbetaren innehaft anställning av beskaffenhet och under förutsättningar, som i 1 § sägs.

Stockholm den 26 april 1938.

På bankoutskottets vägnar:
HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Ehrnberg, Berling, Sandén*, Bjurström, Nilsson i Mölndal, Swartling och Bodin i Visby;

från andra kammaren: herrar Holmgren, Lovén, Paulsen, Andersson i Falkenberg, K. A. Westman, Gustavson i Västerås, Osberg och Svedman.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Lovén, Paulsen och Andersson i Falkenberg.